

Mijnheer Karel

Rudy Geldhof

Personage Mijnheer Karel, rond de zestig

Decor De opslagplaats van een groot warenhuis: rekken, opeengestapelde kartonnen dozen, kisten.

(Mijnheer Karel, die gekleed is in een grijze stofjas, spreekt tot de zaal als tot een jongere collega van hem. Het gebeuren speelt zich af tijdens de werkuren. Toch zal mijnheer Karel geen enkele vorm van arbeid verrichten. Het enige wat hij doet is zich knusjes installeren en zijn middagmaal klaarmaken: bij de aanvang van het stuk bouwt hij zich een tafel door kisten op elkaar te stapelen. In de loop van het stuk verzamelt hij zich allerlei eetwaren die hij aantreft op de rekken. Op een heel precieze manier bereidt hij zich daar lekkere hapjes mee, die samen met de meegebrachte broodjes en koffie een uitgebreid middagmaal moeten vormen)

Mij moet ge niets vertellen. Wat zoudt ge mij moeten vertellen. Ik weet er alles van... van dat soort dingen, ik weet er alles van... Ge zijt een jonge kerel... maar pas op, ik ben ook jong geweest... als ik zo jong was, dan was alles nog anders... vroeger hé, dan had een jong mens nog armen aan zijn lijf... zo 'n paar dozen... (Luider) Ja! Ik weet het wel, de Martini rechts, en de dinges, eh... wat? Hoe noemt dat spuitwater? Ja, godverdomme, dat is toch allemaal hetzelfde... water is water... (Naar boven) Ja? Ja, jazekeer mevrouw. Ja, komt in orde! (Opnieuw tot de jongen) Ze maakt weer van haar oren... stuk chef dat ze is... alsof ze hier de bazin is. Bazin! Ze snapt zelfs niet wat dat is, bazin zijn. Vroeger bestond dat. Voor de oorlog. Ge had een winkel, en daarin had ge een baas of een bazin, en daaronder één of twee knechten. Dat was gezond. Maar nu. Grootwarenhuizen. Verkoopshiefs. Chefs de rayons. Chefs alhier, chefs aldaar, pfff... Ik ga wat zeggen. Als wij de bestellingen aan huis deden, vroeger, kartons en flessen en de rest, dan waren er twee mogelijkheden: ofwel was mijnheer thuis...schoon drinkgeld... ofwel hij was niet thuis (Hij lacht) Nu, wat denkt ge? De vrouw was alleen, wij waren jonge kerels... toen, goed geschapen van uiterlijk. Wel, het drinkgeld kregen we ook, na een kwartiertje... Enfin, drinkgeld kregen we in elk geval... Ik was toen in een winkel... dat was een echt begrip die winkel: Huis Stockman-Lesage. Delicatessen. Ja. U zegt dat niets, natuurlijk. Die zijn dan met de crisis... Hij heeft zich voor de kop geschoten, de oude Stockman. Dat was een echte crisis toen, niet iets gelijk nu... een erfgenaam heeft de zaak dan voortgezet als Vroeger Huis Stockman-Lesage. Algemene Voeding... Maar dat was niets meer. Maar, in de tijd van de Delicatessie, de mensen wisten het: als ge bij de Delicatessen iets bestelt, dan komt mijnheer Karel. Ik ben altijd "Mijnheer Karel" geweest. Gij zijt een jonge kerel. Op uw leeftijd was ik al "Mijnheer Karel". Vroeger hechtte men nog belang aan manieren. De klanten, dat waren heren. Heren die hun wereld kenden. Dat moogt ge nooit vergeten. Ook al gaan ze nu misschien langer naar school, dan wij in onze tijd. We hadden het niet gemakkelijk, in die tijd. Velen zaten zonder werk. Armoë. Iets sparen, dat was haast onmogelijk. Ik wil zeggen, we hadden niets... behalve manieren.

(Hij steekt een sigaret op. Tot de jongen)

Verboden te roken? Ja jongen, luister. Een mens mag toch eens uitblazen zeker. Wat? Zal ze het zal ruiken, boven? Ah, wel...

(Hij dooft zijn sigaret)

Is dat nu nog geen twaalf uur? Wilt gij misschien..?

(Hij biedt de jongen een sigaret aan)

Aha, ge rookt niet? Dat is verstandig. Zeer verstandig. Zal ik u vertellen, het is verschrikkelijk wat ik met roken alleen aan geld... ik had het beter op een spaarboek gezet. Voor een lapje grond, een huisje. Dat heb ik altijd gewild, mijn eigen huisje. Maar ja, met dat roken... Voor de rest heb ik geen gebreken. Toen ik jong was ook niet... Pas op, ik heb een beetje met de huisvrouwjes... ge weet wel... maar voor de rest niets.

Het was in die tijd, de jaren dertig, dat ik zweerde dat ik van mijn leven iets zou maken. En dat heb ik ook gedaan! Ik heb altijd een bescheiden leven geleid, maar ik heb er van genoten. Ik wist wat te doen. Maar er waren er anderen, dat kwam door de moeilijke tijden: ze werden onrustig, agressief. Ophitsing. Fanatieke opinies. In de politiek werd het een warboel. De

mensen wisten niet meer welke partij ze nog konden vertrouwen. Daar had ik geen probleem mee. Het enige wat het land nodig had, dat was een sterke arm, een sterke man.

(Hij herinnert zich spottend)

Haha. Ik heb er eens zo een gezien, die dacht dat hij de sterke man was. De Lille. Ja. De Lille heette hij. Ik moest naar een dorp. Er was daar een nonkel van mij gestorven... enfin, hij heeft mij toch niets nagelaten... wel, in dat dorp passeerde De Lille daar juist met zijn boot. Ja, dan maar gaan luisteren, hé. Die De Lille, dat was zo 'n plaatselijk politieker, en die reed de zondag de dorpen af met zijn boot, de Vredesboot. En hij hield toespraken. Over de vrede. Over Vlaanderen, Vlamingen moesten bewust worden... Dat was goed. Daar had ik niets tegen. Op het hoofd van zijn kinderen, hoe heetten ze ook weer... Goedewil en Genade en... Ja op hun hoofd bezwoer hij de menigte te geloven in de vrede. Er zou nooit meer oorlog komen. Een groot redenaar, dat was hij, ja. Hij had hij wel, die typische leiderscapaciteiten. Maar hij was te plaatselijk, te pacifistisch, dat zag ik wel, geef toe, de Tweede Wereldoorlog stond voor de deur. Nee, nee, ik zei het nog tegen een familielid: (Plechtig) Er is een sterker, strijdvaardiger man nodig voor deze tijden, iemand met haar op zijn tanden.

(Naar boven) Ja, mevrouw, ja! Direct! Natuurlijk!

(Tot de jongen) Ze denkt dat het helpt met zich op te winden. Ze mag blij zijn dat ze mij heeft... Zo gemakkelijk is het heden ten dage niet, om iemand te vinden met poten aan zijn lijf... en hersens in zijn kop. Dat ziet ze niet in, natuurlijk. Maar ja, wat wilt ge, een vrouw als chef.

Ik heb er andere gekend vroeger, voor de oorlog. Echte vrouwen. Meisjes. Ze waren misschien niet zo gekleed gelijk nu... maar dat liet ik niet aan mijn hart komen. Het was me gelijk, in het bos, in een veld, een hotel konden we ons niet permitteren, sommigen misschien wel, maar ik niet. Wat bij mij telde was het gevoel... ik had er altijd een beetje mijn hart bij... heel mijn leven is dat zo geweest... Ik kan u wel zeggen dat ik bitter ontgoocheld ben, op de duur! Ik ben door alle hoogten en laagten gegaan... zowel de hemel als de hel van de liefde heb ik gekend...

Maar op een dag vraagt ge u dan plots af: Karel, wat heeft dat u nu eigenlijk opgebracht... innerlijk dan, bedoel ik.

Weet ge, ik was nooit een materialist... bij de meisjes. 't Is te zeggen, ik heb ze wel een beetje versierd. Foefjes wijsgemaakt. In hun oor zitten fluisteren. Poëtisch doen. Ik had een goede stem. Daar waren ze op verzot, op mijn stem. Zo... de schlagers van die tijd...

(Hij zingt, zeer vals) "Du schwarzer Zigeuner, ach spiel mir was vor, denn wenn deine Geige weint, das geht mir ins Ohr". Als we daar zaten, aan zee, met een fles limonade... dan zei ik: "Meisjes, gaan we zwemmen?" Dan liepen we naar het water. Eerst kleedden ze zich om... ik kon dat goed arrangeren... er waren struiken genoeg, en duinen. De duinen aan onze kust, er zijn prachtige bij. De volgende dag zat ik dan onder de muggebeten... hoe was dat gekomen, héhé...

Voor de rest was 't triestig. Hoe oud zijt gij? Wel wel, ik kan wel twee maal uw vader zijn!

(Hij lacht, maar ineens ernstig) Ik heb nooit kinderen gewild. Ik had er wel kunnen hebben, pas op... Maar de verantwoordelijkheid! Ik ben altijd aan mens met verantwoordelijkheid geweest... vooral toen, zulke tijden!

Ik bedoel... de frank stond tamelijk stevig... dat is zeker, maar ge moest er eerst aangeraken. Armoe, ik heb het al gezegd, armoe wat de klok sloeg. Bij mij toch...

Ja, er werd veel beloofd natuurlijk, door de politiciers, en gerustgesteld. Zoals altijd. Segers, Van Cauwelaert, ik herinner me ze nog. Lamzakken. (Hij lacht)

Maar ze werden het goed lastig gemaakt door... (Hij laat zich bijna meeslepen, maar zwijgt ineens, op zijn hoede) Eh... Kent gij iets van de politiek van vroeger? Nee? (Voorzichtig) De naam Degrelle, Léon Degrelle, zegt dat u iets? Nee! (Gerustgesteld, stoutmoedig) Degrelle! Daar moogt ge nu in het openbaar niet over spreken, natuurlijk. Maar Degrelle, dat was een

harde. Weet ge hoe hij hen noemde, de slapklotige politiciers van zijn tijd? Banksters! Ge begrijpt dat niet, hé. Banksters.

Hij beschuldigde daarmee de politiciers dat er te veel aan hun vingers bleef plakken, dat ze profiteurs waren, corrupt. Oppotters van geld. Degrelle, dat was een echte redenaar en leidersfiguur, wat anders dan die De Lille met zijn Vredesboot en zijn Goedwil en zijn Genade. Strijdvaardig, dat was hij, Degrelle. Toespraken. Geen blad voor de mond. In het Parlement, daar beefden ze voor hem. (Fluisterend) Zo iemand, dat zouden ze nu kunnen gebruiken om ze uit hun slaap te wekken. Natuurlijk, nadien is Degrelle scheef gegaan, tijdens de oorlog, hij is zwart geworden, weet gij dat allemaal niet?

(Fier) Hij is generaal geweest aan het Oostfront! Na de oorlog heeft België hem ter dood veroordeeld. Ja. Maar hij leeft nog, hoor. Hij woont in Spanje. Ik denk het toch...

Zegt dat u allemaal niets? Och nee, gij zijt nog jong, ge denkt nu aan uw plezier...

Ah, plezier! Echte vrolijkheid! Zo 'n leute als toen, kennen ze nu niet meer. Aan zee... met de meisjes... aan het water... Ik ben er nooit in geweest... ik kon niet zwemmen... Maar ik heb u toch juist verteld hoe ik hen van alles wijsmaakte... die ganzen, het was niet meer nodig om nog in het water te gaan. Ge moet me goed verstaan: ik was mezelf. Ik heb thuis een lavabo, daar was ik me in. Is genoeg voor mij. Maar de zee. Dat is niets voor mij. Ik heb zoveel water niet nodig... ik krijg er een raar gevoel van. Zo 'n beetje water in een lavabo is juist genoeg. Of een rivier. Ik weet het, er zijn nog een paar goeie rivieren in Vlaanderen. De Leie. Maar toch, het is me ook al te veel water. Ik droom daar dikwijls van, van rivieren, de zee...

Ik lig op een luchtmatras... ineens komt er iemand, en die trekt de stop eruit... oei, oei, oei! Ik heb dikwijls van die vreselijke dromen... God zij dank, zijt ge ze direct weer vergeten... Ik ga u iets verklappen, in een droom heb ik de Tweede Wereldoorlog voorzien! Alles... Het schieten... lopen... heel de miserie... het bloed. Let op, normaal kan ik tegen een stoot, een beetje bloed... is er een verkeersongeval, en er ligt iemand op straat, in het bloed, dan loop ik niet weg, ik ben er bij, ik wil dat zien.

Maar ik droom er dikwijls over... de oorlog...

(Naar boven) ja, mevrouw, natuurlijk, spreekt vanzelf... Of er wàt is? TV-worstjes! Ja, er zijn er genoeg.

(Tot de jongen) Ze wil ook TV-worstjes. Waar zijn die? Nu, 't heeft geen belang. Van haar droom ik ook soms. Jaja, ik zoek ze wel. De jaren dertig? Dan zat ik bijna altijd zonder werk. Eens een karweitje ergens... maar seffens erna weer werkloos. Wat een leven. Werk. Geen werk. Weer werk. Ik heb altijd maar van werk veranderd. Ik was ongeduldig... ik was een vlinder.

Tot in '36 was ik voor de Katholieke Partij, CVP noemt men dat nu. Maar dat is ook geen beroep. Ge kunt daar niet van leven. Nu zou ik waarschijnlijk... maar ja, nu sta ik daar eigenlijk boven, hé... Ik heb een zekere rijpheid nu, ik zie de dingen duidelijker.

Wel, in 't jaar '36... weet gij hoe dat was? Nee, dat weet gij niet. Ge zijt te jong. Daarbij, niemand wil daar nu nog over weten, over het jaar '36. (Zich opwindend, haastig sprekend) Want dan, dan behaalde Léon Degrelle - ik had het daarjuist nog over hem, hé, de Oostfrontgeneraal, de ter dood veroordeelde; jaja, nu mag de naam zelfs niet meer gefluisterd worden, akkoord, akkoord, hij heeft misdaan... tijdens de oorlog - maar in '36 behaalde hij een grote verkiezingsoverwinning, niet de meerderheid, maar 21 zetels toch, of 24. Alleszins hopen stemmen, duizenden. Ja, zijn macht groeide. Ik werd een bewonderaar van hem, van zijn partij, de Rexisten, dat kwam van Christus Rex, Kristus Koning. Ja, hij was katholiek, zoals ik en zoals iedereen een beetje. Daar lacht ge mee, hé. Ge zoudt niet gelachen hebben, hadt ge hem bezig gezien. Spreken in het openbaar, dat kon hij, gans België beefde voor hem, in het Frans, dat wel, het was soms moeilijk te verstaan, ja, hij was een Waal, maar hij kon de Vlamingen veel bewuster maken dan al die slappe Vlaamse leiders tesamen. Ik geef toe, er waren er nog wel een paar, Van Severen bijvoorbeeld, ja. Maar die heb ik toevallig nooit zien

spreken in het openbaar, dus, ik kan hem niet oordelen. Ik zie het, ge begrijpt er niet veel van, van al die politiek. Ik wel, ik had het rap door. Ik zei: Karel, die Degrelle met zijn Rexisten, dat zijn de mannen die dit land nodig heeft.

In die tijd vond ik een nieuw werk. Bij de Bouwonderneming Vervaecke. Baas Vervaecke, dat was een vurige Rexist. En als het zo paste, dan sloeg ik een babbeltje met hem, en hij had het rap door, dat ik een grote bewonderaar was van Degrelle. En dan, dan slaat dat zo ineens aan, ge begrijpt elkaar. Ik mocht ineens beginnen bij hem. Op de bureau. Verstaat ge me goed. Van de eerste keer op de bureau. Papieren nazien. Schrijfwerk. Mijnheer Karel van de bureau van Bouwonderneming Vervaecke. Had ik te danken in feite, rechtstreeks of onrechtstreeks, aan Léon Degrelle, aan mijn interesse voor de politiek. Een mens moet van iets leven. Niet dat ik ooit verstand gehad heb van politiek... maar het heeft me toch een werk opgebracht, geld. Kunt gij u dat voorstellen? Dat zoude ge nog van mij kunnen leren, de strijd die wij toen hebben moeten voeren, om in leven te blijven. De strijd!

Ik ben zelfs getrouwd geweest... Ik bedoel, in het leven van een man komt er een moment dat hij een thuis nodig heeft. Een thuis. Ik ben voor de kerk getrouwd. In die tijd trouwde iedereen voor de kerk. Daarbij, ik was toch katholiek. Een hoger wezen, een mens kan toch niet loochenen dat dat bestaat, een macht die ons leidt, en waar wij mensen ons vertrouwen moeten in stellen, blindelings. Kijk maar eens naar mij, wat ik allemaal meegemaakt heb... Ze was, mijn eerste vrouw, ze was niet meer van de jongste. Een weduwe, hé. Haar vent had zich doodgezopen... hij was cafébaas. Ik heb hem nog goed gekend... Hij stond daar op zijn oude vleesklompen en had geen adem meer... zo deed hij: (Hij ademt zwaar). Tenslotte kon hij zelfs dat niet meer... Zijn kop zag helemaal rood en zijn voeten zaten vol water. Astma had hij... te vet, hé. Op een keer kwam ik in het café, en zijn vrouw had rode ogen. Mijn Lucien is niet meer... ik heb ze bekeken... dacht bij mezelf: schoon is ze niet, maar eigenlijk is het nog een pronte vrouw... ik bedoel flink, kloek gebouwd.

Ik had niets te doen, toen... ik zat dikwijls in het café... Op een keer... de klanten waren al weg... komt ze met papier en potlood... Ze wist niet wat ze moest schrijven: "De dierbare overledene" of "Mijn onvergetelijke Lucien"... voor het overlijdensbericht... Ik heb haar geholpen. En als we daar zo zaten... ik had schone ogen ... ik kon schoon kijken... toen... nu niet meer. Ik heb ook niet meer die oogopslag die ik toen had... dat verliest ge met de jaren... Ineens zegt ze: "Laat me een keer zien wat ge daar hebt opgeschreven". Ze buigt zich naar mij... en dan heb ik gezien hoe zij beefde... dan heb ik alles verstaan. Als ge een beetje een man zijt, verstaat ge dat rap. Ik zou u details kunnen vertellen... maar ge zijt een jong mens. Als ik u mijn ervaringen met dergelijke dingen zou meedelen, hoe een streuse kerel als ik... daar zoude ge wat aan hebben voor de rest van uw leven...

Ik ben direct bij haar gaan inwonen... Ze zei: "Karel, we moeten het doen zoals het hoort". Dan zijn we getrouwd... Ze had een schoon café. Ik heb me daar dan wat bemoeid met de klanten. Ja, het werk bij de bouwonderneming had ik natuurlijk opgegeven. Aan iedere tafel was ik graag gezien... hier een export, daar een druppel, wat had ik anders moeten doen? En niet te veel over politiek spreken, dat is niet goed voor een cafébaas. De zaak moest toch renderen, hé. En iedereen was toen platzak... De jaren dertig... Ik heb toch wat opzij kunnen leggen... We hadden een gezamenlijk spaarboekje... Ik had natuurlijk een volmacht... dat verstaat ge wel. Maar dan heb ik natuurlijk af en toe wat uit de geldlade genomen... Ik was een jonge kerel, hé... vergeleken bij haar toch. En zo deed ik dan mijn ronde in de andere cafés, een beetje joviaal zijn, een rondje geven. Zij bleef toch de hele dag in ons café. Het is toch voldoende als er één in de zaak staat. Ik had toen een liefde voor wedrennen. Het was een verschrikkelijk tijd - werkloosheid, armoede - er is veel afgezien in die tijd. Maar mij ging het voor de wind. 's Nachts belandde ik dan terug in ons café, ik hield me bezig met de klanten... een babbeltje slaan met de baas, dat slaan ze nooit af, ik was de patron voor hen, de baas des huizes... ik heb moppen gekend, dat verzeker ik u. Er was er een van een werkmens

en een cafédochter. Hij klopt aan de deur en zij ligt al in bed. Nee... ze liggen allebei in bed en de cafébaas klopt. Nee. Ze liggen alle drie in bed. Nee... ik weet het niet meer. Maar moppen dat ik kende... als ik u die allemaal bij zou brengen.

(Hij opent een cognacflles)

Ge zegt toch niets aan de chef? Ze merken toch niets, met al die winkeldiefstallen die gebeuren, boven. Een flesje meer of min, het is toch maar een goedkope. Wat? Een Franse? Martell? Dat is mij allemaal gelijk. Ik ken er toch geen verschil in... Ik heb een heel andere smaak. Ik heb thuis likeuren: Advocaat, Elixir d'Anvers, Porto Terragone. Dat heb ik graag...

(Hij drinkt)

Wel, en zo gebeurde het al een keer, dat ik er eentje op had. Op een dag werd de ouwe, mijn wettelijke, brutaal. Ze zegt daar vlakaf in mijn gezicht, in bijzijn van mijn vrienden, de klanten...: "De Lucien zou content zijn, als hij kon zien wat hier gebeurt, in mijn café" Meer had ik niet nodig! "Uwe Lucien kan ze kussen" heb ik haar gezegd. Ik ben zo, er direct komaf mee maken. Ik heb mijn schort weggesmeten... ik heb mijn rechtmatig bezit uit het huis gehaald... mijn kostuum... alles... Saluut en de kost... Nu, daar stond ze van te kijken... Mijn vrijheid prijsgeven, dat zou ik nooit kunnen!

(Hij opent zijn thermosflles en giet er meer dan de helft van de cognac in) Mijn koffie...

(Hij houdt de cognacflles in de richting van de jongen)

Wilt ge de rest niet. Anders valt het op. Kijk, ik zet ze aan de kant voor u, dat ze ze niet vindt. Ik zal nog eens een paar conserven meenemen... maar niet voor mezelf... ik heb een hekel aan conserven... voedsel in blikjes, daar ben ik een vijand van.

Stel u voor, ik stond ineens op straat, in die tijd. Zonder huis, ik die altijd zo graag een eigen dak boven mijn hoofd gevoeld heb. Maar, het leven heeft mij er nooit onder gekregen. Ik ging toen dikwijls naar een nieuw café, waar ook wel klanten van mijn vrouw kwamen. En, gebrek aan hersens heb ik nooit gehad, ik zeg zo eens tegen de cafébaas, ik zeg: "Wat zoudt ge er van zeggen als ik u een spaarvereniging, een spaarkas bezorg?" De man zag daar wat in, natuurlijk, nieuw klandizie in 't zicht, ge verstaat wel. Wel, ik heb dat handig aan boord gelegd. Ik stichtte daar een spaarkas van over de honderd leden, de meesten kwamen overgelopen van de spaarkas van het café van mijn vrouw, haha. Ik kwam niets meer tekort in dat nieuw café: gratis drank, eens blijven eten, gratis. Ik organiseerde ze zeer vlot die spaarkas. "De Spaarzame Mier" noemde ik ze, ik heb mijn werkkraft helemaal ter beschikking gesteld als penningmeester, ik bedoel, ze hadden er mij om gevraagd. Maar wat denkt ge? Stank om dank, dat kreeg ik. Ik zeg het u, trek u nooit iets aan van een spaarkas. Weet ge dat ze mij bijna hebben laten opsluiten? Er werd van alles verteld... ze hebben mij verweten dat ik met de intresten of de conto's... hoe noemde dat... wel, gij begrijpt dat toch niet, het heeft te maken met het bankwezen, gij als leek verstaat dat zo niet... Er was een onderzoek, maar dat duurde niet lang. Ik kan een straf mondje uitleg geven als dat nodig was, vroeger. De mensen van de politie, ze hadden het rap door dat ze met een harde werker te doen hadden, die misschien wel eens een rekenfoutje gemaakt had, maar die van een onberispelijke eerlijkheid was.

En dan is de oorlog gekomen. Het moest er van komen. Ik heb het u al gezegd, ik had het voorzien, de miserie, het bloed. Ik heb geen soldaat moeten worden. Ik was afgekeurd. Mijn benen... Ja, er waren er met betere benen dat ik, onze fameuze regering, die zat in één wip over het kanaal, in Londen. Lieten ze hier maar iedereen aan zijn lot over. Ziet ge van hier dat dat speelgoedlegertje van ons en één twee drie van de kaart geveegd was. Tegen de discipline van de Duitsers! Daar kon niemand tegen op. Ha! Hadt ge dat moeten zien zoals ze hier binnenmarcheerden, en zingen dat ze konden. Een volk dat kan zingen, zeg ik altijd, is een goed volk.

Het is dan dat ik mijn besluit genomen heb. De taak was zwaar, maar ik heb mij ten dienste gesteld. Er waren verantwoordelijke plaatsen te bekleden. Er waren mensen nodig om het land

uit de chaos te leiden. In de gemeente. Gemeentebedienden. Ik nam de handschoen op. Ik werd gemeentebeambte, jaja, ik weet het wel, van een zwart gemeentebestuur. Het is ons allemaal kwalijk genomen na de oorlog. Maar kijk, hadden we ons volk in de steek moeten laten? Of helpen hen te ontvoogden, geleid door de besten onder ons? Daar hielp ik aan mee. Ik geef toe, nu weten we dat, we hebben ons laten misleiden. Een misdaad was het zoals ze die goedgegelovige mensen misleid hebben. De Führer, de leider, hij heeft ons geleid. Tot in het misdadige, tot in de nederlaag. Maar een persoonlijkheid was het... misschien een demon, een duivel... maar men was zich direct bewust van zijn grootheid. Ik bedoel, hij was niet groot van gestalte, maar hij was groot in zijn gedachten, zijn stem, zijn blik. Hij bracht miserie mee, dat wel, er was weinig eten, alles gerantsoeneerd. Niet zoals nu...

(Hij neemt een hap)

Ik ga u zeggen, zo 'n officieel ambt zoals ik bekleedde, en dan nog in zo 'n moeilijke tijden, dat was niet zomaar een peulschilletje, dat was verantwoordelijkheid. Ik had natuurlijk al veel geleerd i.v.m. cijfers en zo op de spaarkas, en bij de bouwonderneming. Toegegeven, er was ook routinewerk bij: de maandelijksse rantsoeneringszegels bijvoorbeeld, daarvoor moesten ze bij mijnheer Karel zijn, of voor fietsbanden. Daar besliste ik over, wie wel of niet recht had op een nieuwe fietsband. Ge lacht. Dat is goed, want ook die onschuldige werkjes werden ons aangewreven na de oorlog. En al wat ze inhielden was het in stand houden van een zekere orde. Het is ons allemaal verweten, later. Maar in die tijd deden we goed werk.

Neem nu die Jood uit de sigarenwinkel, een zekere Tennenbaum - anders een zeer behoorlijk mens - ze hadden dingen tegen de Nazi's op het trottoir geschreven... en de Tennenbaum heeft het moeten uitvegen... ik heb hem er naartoe gebracht om het uit te vege... Na de oorlog is hij teruggekomen, de Tennenbaum. Hij zag er zelfs goed uit... Ik kwam hem eens tegen op straat. Ik zeg vriendelijk goedendag: "Goedendag, mijnheer Tennenbaum". Hij bekeek me niet. Ik groette hem nog eens. "Dag mijnheer Tennenbaum" Hij bekeek mij weer niet. Ik dacht, welwel, die is nu kwaad... Ten andere, iemand had het toch moeten uitvegen. Ik bedoel, waarom hebben ze ons dat allemaal kwalijk genomen, na de oorlog? Er zijn er die ergere dingen gedaan hebben met de Joden. Had ik het gewild, ik had het zelf uitgeveegd. Waarom niet...

Het was een heerlijke, schone... ik zou de herinneringen niet willen missen... (Plechtig) Het was een tijd waarin aan mensen, die daar de capaciteiten voor hadden, een zekere macht gegeven werd.

Daarbij, ik heb er zelf niets aan overgehouden... Er waren er anderen, mijn beste, die hebben er een vette kluif aan overgehouden. Fortuinen hebben ze opgebouwd. Neem nu de boeren, die speelden zich rijk door de honger van andere mensen. Die dachten: dit is onze keer, we gaan hier eens goed profiteren, zie, van de oorlog, van de lege magen. Maar! Dan vergaten ze toch rekening te houden met mijnheer Karel. Hoe dikwijls heb ik hen niet tot de orde geroepen! Kijk, dat zat zo: de boeren waren verplicht - door een eerlijke Duitse verordening - om een lijst bij te houden van hun volledige veestapel. Dat, onder andere, om de boeren te beletten om te veel in de duik te slachten en vlees in 't zwart te verkopen tegen woekerprijzen. Maar ze hadden de truc gevonden, de boeren, ieder keer als er een nieuw kalf geboren werd, slachtten ze onmiddellijk een koe, zo bleef het aantal hetzelfde en konden ze wel in 't zwart verkopen. Maar ik had zo mijn mannetjes, die mij stilletjes informeerden over drachtige koeien en zo, voor wat extra zegels... En de dag dat er geslacht werd, verscheen mijnheer Karel dan zo eens toevallig op het erf, zo 'n kop kregen de boeren dan. Bonkige boerenkerels, en beven dat ze deden. Zo van: Zet u, mijnheer Karel, een schelletje hesp, mijnheer Karel, en neem de rest van de hesp maar mee naar huis, mijnheer Karel. Ik moet toegeven, soms droeg ik hen niet aan, dus schoot ik tekort in mijn plicht als gemeentebeambte, maar goed, ik was geen beest, ze moesten ook leven, de boeren...en ik ook. Zolang zij mij verstonden, verstond ik hen, ik moest toch ook eten, ik was een streuse kerel vroeger, ik had veel vlees nodig. Een

mens moet toch gezond blijven. Dat is altijd een devies geweest van mij: verzorg uw lichaam, eet gezond. Nu hebben ze daar de mond vol van: onbespoten groenten en zo...

Van binst de oorlog had ik al inzicht in die dingen. Gedachten over gezond leven, die hield ik niet voor mij alleen. Ik heb geprobeerd de mensen op te voeden... Ik bezorgde de mensen niet alleen hun zegels, ik leerde ze ook enige, eh... levenskunst. Ik heb ze spreuken geleerd, zinspreuken, of citaten van grote schrijvers of van Hitler. "Gezondheid is Plicht" en nog zo 'n opbouwende zinnen, zo 'n spreuken hing ik overal op in het gemeentehuis. Dit werd mij niet gevraagd, ik deed het gratis.

En dat was ook de tijd dat ik mijn tweede huwelijk gesloten heb. Alleen maar voor de wet natuurlijk... Ze was een modern mens zonder vooroordelen. We hadden veel gemeenschappelijks... dezelfde smaak. Van muziek bijvoorbeeld. Zo hebben we elkaar leren kennen, door de muziek. Het was op een voormiddag, en er marcheerden Duitse soldaten voorbij, zingend, zo schoon. Ik dacht, ik heb al goed gewerkt, deze morgen, ik heb het recht op een beetje ontspanning, een beetje muziek. Ik ga naar buiten, en bekijk de soldaten die zingen. Er was geen volk op straat, Vlamingen zijn niet zo muzikaal. Alleen zij stond daar, naast mij. Zo begonnen wij een gesprek. Ik kende haar wel van zien, ze werkte als ouvreuse in een cinemazaal in de stad. Ze deed altijd een beetje uit de hoogte, ge kent dat wel, als vrouwen weten dat ze goed in mekaar zitten... Maar tegen mij was ze zeer vriendelijk, toen. Misschien was dat ook wegens mijn positie, dat speelt altijd een rol. In alle geval, we begonnen elkaar te zien. Ik bezorgde haar eens wat vlees, van die boeren, ge verstaat me wel... En dan zijn we getrouwd. Het was een modern huwelijk. Doordat ze dikwijls 's avonds moest werken, in haar cinema, kon ze mij niet altijd controleren. Ik heb wel van de gelegenheid geprofiteerd. Een man is een man hè, als hij tenminste een echte man is. De vrouw moet geven en de man neemt de leiding. Dat heb ik haar duidelijk uiteengezet, voor we trouwden... Maar ik ben diep ontgoocheld geworden. Want zij heeft daar dingen uitgestoken, die een man in eer en geweten niet kan aanvaarden. Er lagen natuurlijk veel Duitse soldaten in onze streek. En ik ging vlot met hen om, er waren er bij die aan huis kwamen. Maar dat begon ineens erger te worden, ze waren ineens niet meer weg te slaan uit mijn huis. En dan hoorde ik van alles vertellen - kwaadsprekerij, dacht ik - dat ze niet kwamen voor mij, om eens een ernstig gesprek te voeren, maar voor mijn vrouw, als ik er niet was. Ge begrijpt, ik ben een ruim mens, ik had ze kunnen aandragen die Duitsers, maar tenslotte, ja, het was oorlog... Duitse soldaten... het waren de slechtsten niet... maar soms, soms zou het bloed toch naar uw keel stijgen van coleire. Maar ik kon er niets tegen doen... oorlog... uitzonderingstoestand... maar ik heb mijn tijd afgewacht.

Op een goeie dag zeggen ze tegen mij: "Weet ge waar ze zit, uw vrouw? In de Rodenbachstraat, op de hoek." Ik ben nooit van de domste geweest, ik wist subiet hoe laat het was. Dit was mijn kans. Op die hoek, daar zat een werkplichtige weggestoken bij een ouwe tante van hem. Er waren er zo verschillende, van die jonge kerels die normaal aan het werk hadden moeten zijn in Duitsland, maar die zich verborgen hielden bij familie of kennissen. Kijk, ik wist wel waar er zoal zaten. Ik gaf ze niet allemaal aan bij de Duitsers, alleen nu en dan een, als ik er zeker kon van zijn dat het niet zou uitkomen dat ik de aanbrenger was. Want anders zou ik veel last gekregen hebben van hun families, hè. Héhé, gij zijt een van de eersten die dat nu weet, de krijgsauditeur, die heeft het alleszins nooit geweten, nu kan een mens daar tenminste eens over praten, een mens kan dat in een ander perspectief zien, nu. Ik ben een oud man nu, ze doen me toch niets meer. Ik heb ze allang overleefd de krijgsauditeurs. Héhé. Maar het is waar, ik heb er wel enkelen aangegeven. In alle discretie, ik moest wel, dat was de wet en het recht in die tijd.

Wel, ik ging dus naar de hoek van de Rodenbachstraat, ik ga stilletjes binnen langs een achterdeur en daar zat ze: in de canapé, met die Vanderhelst, die lange, ja, zo heette die, zo 'n soort jonge slungel die te veel energie had door te weinig te werken, dat was hij, een

vrouwenzot. Ik zeg heel rustig tegen haar: "Verdwijn". Ze verstond het direct. Liet alles achter... meubels... linnen, levensmiddelen, alleen maar omdat ik haar niet zou aangeven... weg was ze. Ik heb haar toch aangegeven, ik kon niet anders, want ik heb hem aangegeven. Hij was gelijk al zijn energie kwijt, als ze hem opleidden, door de Rodenbachstraat. Het nadeel was natuurlijk dat iedereen nu wist dat ik een aanbrenner was. Een verklikker, zo noemden ze me. Dat was spijtig, want in mijn werk, daar was ik graag diskreet in, ik heb nooit opschudding willen verwerken. Zo werd ook dit hoofdstuk in mijn leven afgesloten. Ik was een eerbaar man geweest, het huwelijk, dat was heilig voor mij. En ze hebben daar willen aan raken, het is hen slecht bekommen.

(Hij roept naar boven) Ja? Mevrouw? Straks, mevrouw...

(Tot de jongen) Nu wil ze dat ik naar boven ga en wat bakken versleur voor haar! Ik kan hier toch niet weg, volop in 't werk...

Ik heb mij dan meer voor de gemeenschap ingezet. Ik heb van alles gedaan. Ik hielp een feest organiseren bij de burgemeester. Ik mag zeggen dat ik hem een vriend mocht noemen. Ach, die feesten, met drank en zang, dat bestaat nu niet meer. Wat een tijd, wat was ik lichtzinnig... en royaal... bij de vrouwen. Feesten. Wat er zich in dat huis van de burgemeester allemaal heeft afgespeeld... orgieën, ik zeg het u. Wat kunt gij u daar van voorstellen, ge waart nog bijlange niet geboren... een plezante tijd. Maar, als ik in functie was, dan was ik ernstig. Als ik met de Duitse Commandant door de straten liep, gewoon babbelend met hem over de gewone dingen, het weer, het Vlaams landschap, eh, dan durfden ze haast niet op te kijken waar wij passeerden. Hij had ook zo 'n schoon uniform. Als ze ons zagen, dan wisten ze het: hier wordt niet gelachen. Hier zorgt een serieus gezag voor de orde. Hier wordt gehoorzaamd. Zo ging dat.

Ik sprak al goed Duits, toen. Ik had leerboeken, en daaruit leerde ik de lessen van buiten, als er eens minder werk was op het gemeentehuis. Ja, ik zou volleerd Duits gesproken hebben nu, had dat zo voortgegaan. Een mens moet zijn talen kennen. Maar de geschiedenis kan niet terug gezet worden. Ze hebben allemaal samengespannen tegen Hitler, de omringende landen, hadden ze hem laten doen, dan was ik nu nog iets geweest met mijn Duits.

(Tot de jongen) Waarom ik geen soldaat was? Ik heb iets aan mijn hartklep, ze weten niet juist wat. Mijn ene long is ook niet helemaal doorzichtig... en dan, vooral mijn voeten, mijn benen. Maar, ik heb altijd mijn werk gedaan, mijn plicht. Ik was in blakende gezondheid... Ook nu nog. Bekijk me eens! Zestig jaar. En nooit ziek geweest. Altijd kerngezond en goedgezumt.

Maar, op een dag zat ik toch in de put, ik was mijn goed humeur kwijt. Het gebeurde op het einde van de oorlog. Ik zat bij een buur, een beetje een treiteraar van karakter, een anglofiel, maar dat kon mij niets schelen. Ik stond boven hem. Maar die keer, hij had zo 'n kaart van Europa... en Amerika en zo... opgehangen, boven zijn Leuvense stoof, en daarop had hij zwarte vlaggetjes geprikt waar de Duitsers de baas waren en witte waar de geallieerden zaten. Zegt hij: "Kijk, mijnheer Karel, ziet ge, dat kleine zwarte vlekje, dat is Duitsland, al dat vele wit er rond is tegen Duitsland. En dat zwart wordt hoe langer hoe kleiner. Op een dag zal er geen zwart meer overschieten." En ik bekeek de kaart zo eens. En als ik thuis kwam, heb ik daar eens diep over nagedacht. En ik begon te begrijpen dat mijn geboorteland, hoe politiek analfabeet hij ook was, misschien niet helemaal ongelijk had. Tegen de overmacht, als ze allen samen tegen één samenspannen, kan men het niet halen. Eén tegen één, is eerlijk. Maar zoals dat in die tijd ging... (Hij schudt verontwaardigd het hoofd)

Wel, ik zat dus wel met problemen, maar een keer dat ik dus een goed inzicht had gekregen in de nieuwe situatie in de wereld, heb ik - in de lijn van de historische evolutie - de mensen geholpen, juist zoals ik al altijd gedaan had, maar op een andere manier nu. Want, fanatiek, dat ben ik nooit geweest... Bijvoorbeeld, er was er een, iemand van de Witte Brigade, ik wist dat ze hem zouden snappen, ik heb hem verwittigd. Hij kon onderduiken. En de rijke weduwe

Van Daele, ik kom bij haar binnen en de Engelse post staat aan op de radio. Ik zeg: "Doet u gerust, mevrouw van Daele, ik heb niets gehoord". En de boeren, zelfs al hadden zij koeien die kalverden om de week, ik sloot mijn ogen. Horen, zien en zwijgen. Van mijnheer Karel kan geen kwaad gesproken worden. Mijnheer Karel was een volksvriend. Ja, en de Amerikanen naderden, de Canadezen. Bij mijn gebuur volgde ik dat, op zijn kaart. En aan de andere kant naderden de Russen. Ondergesneeuwde steppen, doodvriezen van de kou. Het is niet moeilijk zo. Ge lacht. Een schone combinatie was dat, links de kapitalisten en rechts de bolsjevieken. Schoon. De oorlog was nog maar gedaan of ze vielen al in ruzie, die twee: Koude Oorlog. IJzeren Gordijn. Kent ge dat? De Amerikanen dat zijn nog de slechtsten niet, ze hadden beter geprobeerd om overeen te komen met de Duitsers, hadden ze het maar eerder geweten!

(Naar boven) Ja? Wat is er? Bakken versleuren? Ik ben bezig hier. Ik kan niet weg. Vraag het aan iemand anders.

(Tot de jongen) Dat zal ze dan maar doen, zegt ze... Dat had wel wat vriendelijker kunnen klinken.

Op een dag was het dan zover: het zwart vlaggetje van bij ons werd ook een wit vlaggetje op de kaart bij mijn gebuur. De Duitsers vertrokken en de Canadezen reden de streek binnen. Het was te voorzien. Tegen dat het zover kwam, was ik al rap verhuisd. Pas op, niet dat ik bang was. Ik had mij niets te verwijten. Maar, ge weet hoe de mensen zijn, vooral in zo 'n woelige tijden, dankbaarheid, daar moest ge toen niet op rekenen. Nee, al wie eerlijk in een officieel ambt gezeten had, werd ineens publiekelijk een zwarte genoemd, een collaborateur. En zij waren ineens allemaal wit, patriot. (Zich opwindend) Patriot! Patriot, mijn voeten! Crapuul, dat was het. Armoezaaiers. Dieven. Zoals ze mijn huis leeggeplunderd hebben. Al mijn meubeltjes hebben ze op straat gezet, en kapot geslagen. Buiten de heiligenbeelden. Die durfden ze niet bewerken met hun hamers. Die sleepten ze mee naar hun huizen, de huichelaars, en dat terwijl ze een gebod van God aan het overtreden waren: stelen. Ik was het allemaal kwijt: mijn meubels, mijn huisraad... Maar, (Venijnig) mijn H. Hartbeeld, mijn St. Antonius... ik heb ze allemaal kunnen recupereren later.

En mij, mij hebben ze aangehouden. Ja, jongen, zo ging dat in die dagen, ze konden een mens zomaar voor de krijgsauditeur slepen en in de bak draaien. Wat zeg ik, de bak. Een foltering was het. Mensonterend! Die behandeling! Iedereen heeft de mond vol van Duitse concentratiekampen. Wel, ik zeg, waar wij opgesloten zaten, dat was tien keer erger dan een concentratiekamp. In zo 'n concentratiekamp kreeg een gevangene tenminste nog eten, wij niet. En als wij er wel eens kregen, hadden de bewakers er eerst hun gevoeg in gedaan. Is dat menselijk? Maar goed, ik ben nooit een klager geweest. Ik dacht bij mezelf: Karel, man, laat ze u maar van het een naar het ander sleuren, ge moet zien dat ge hier rap buiten geraakt, dit is geen plaats voor u, tussen al die collaborateurs... Maar het was niet gemakkelijk, natuurlijk, bij de krijgsauditeur. Het voornaamste wat ze me ten laste legden, was met die verklikking, zo noemden zij dat, van die jonge Vanderhelst, de werkplichtige, ge weet wel, waar mijn tweede vrouw mee te doen had. Maar ik heb dat goed uitgelegd, dat ik niet hem had aangedragen, maar wel mijn vrouw, wegens echtelijke ontrouw, meer niet. Dat haar minnaar dan nadien gesnapt is, als werkweigeraar, ja, dat was natuurlijk niet mijn schuld. Zo zei ik dat. Ik heb altijd goed kunnen spreken. Maar, ze toonden zo weinig begrip, ze waren zo onmenselijk. Ze bleven me maar van alles beschuldigen. Ze hebben van alles geprobeerd. Maar dan kenden ze mijnheer Karel niet. Lang hebben ze me niet gehouden. Ik werkte mee met hen. Want zie, er zat er daar ook een gevangen, een sukkelaar eigenlijk, een simpele, een die meer gecollaboreerd had uit idealisme... Wel, samen met een paar andere gevangenen had ik het al rap door dat hij een verklikker was. Ha! De krijgsauditeur had hem natuurlijk strafvermindering beloofd in ruil voor wat geroddel over ons, zodat ze onze beschuldigingsakte wat voller zouden kunnen schrijven. Ik had het rap door dat die sukkelaar

niet geschikt was voor dit werk. Het lag er te dik op dat hij niet te vertrouwen was. En, op een dag dat ik nog eens verhoord werd, zei ik dat tegen mijn ondervragers. Ik zeg: waarom zo iemand gebruiken voor dit soort werk, iemand met zo weinig verstandelijke capaciteiten. Er zijn er die het beter zouden kunnen, ik bijvoorbeeld. Ik ben de geschikte persoon voor dit soort informatief werk. We hebben dan nog wat zitten spreken, de ondervragers en ik, en we zijn tenslotte tot een akkoord gekomen. Hà! Ze hadden hem niet meer van doen, de ander, de simpele. Ze hadden een betere gevonden. Zo is het dus gegaan. Ik werkte mee met de overheid. Ik luisterde, ik rapporteerde. Maar, ik ga u wat zeggen, ik voelde mij daarom geen verklikker. Ik was altijd een volksvriend geweest, wat had ik te maken met mijn medegevangenen, collaborateurs, landverraders waren het. Zo iemand was ik toch niet, ik had zelfs nu en dan iemand geholpen van de Witte Brigade of zo, op het einde van de oorlog. Ik kon dat bewijzen... En zo heb ik een ferme strafvermindering gekregen, door mijn grondige medewerking te verlenen. Ze moesten me wel lossen, dan. Maar teleurstellend was het wel, ge hebt u vanuit een belangrijke positie gans de oorlog ingezet voor de mensen, en ineens staat ge dan op straat, zonder werk, bijna een dompelaar. En daarbij, ik moest weer verhuizen ook, want de mensen die me gekend hadden, wezen me met de vinger. Ja, jongen, dat heb ik allemaal meegemaakt... Wat ik dan gedaan heb? Van alles. Ik heb gewerkt als portier in een nachtclub, als plongeur in restaurants. In een glasfabriek: de vloeren vegen. Wat ik allemaal niet gedaan heb... Ik heb dikwijls alle levenslust verloren... men heeft zijn leven opgebouwd... minstens twintig keer heb ik in de loop van mijn leven mijn leven opgebouwd. Tenslotte ben ik met luchtballons op stap gegaan. Luchtballons. Ik kreeg die goedkoper. Omdat er fabricagefouten aan waren. Ze waren nooit volledig rond... sommige waren een beetje verschrompeld. Ge moest oppassen of ze ploften voor ge ze verkocht had. Ik liep de kermissen af... als de mensen dronken waren... dan hadt ge ze vierkante ballons kunnen opsolferen, de onnozelaars. Wel, daar liep ik dan met mijn ballons, en ik dacht: eigenlijk is het triestig dat een man zo 'n leven moet leiden. Na alles wat ge gepresteerd hebt. Op een keer had ik nog een enkele ballon over... ik kom daar bij een vrolijke bende... er is er daar ene, en die vraagt - ze had zo 'n klein papieren hoedje op, voor de grap natuurlijk, origineel hè - Ze vraagt mij "Hoeveel kost die ballon?" Ik zeg mijn prijs. Ze lacht onnozel en zegt: "Ik geef er u een kus voor!" Ik dacht bij mezelf: och, waarom niet, het is toch maar een verschrompeld geval, die laatste luchtballon... Ik ben seffens blijven plakken... tot in de vroege uurtjes... Dan ben ik meegereden met haar, in haar autootje. Ondertussen heb ik haar van mijn ongelukkige huwelijken verteld... Ze was van mijn leeftijd... ze droeg wel een bril, maar 't was toch een zeer lief mens. Door het leven slecht behandeld... Wel, ik heb mijn intrek genomen bij haar... Ze was bediende. Maar anders heel proper. Zij ging werken en ik deed het huishouden... ik kookte goed, dat is duidelijk, ik moest immers mee-eten. In die tijd heb ik veel gelezen... wetenschappelijke werken... doktersboeken... mechaniek... techniek... over het heelal... alles wat ons mensen betreft... ik ben niet meer verwonderd over wat er in de wereld gebeurt, ik ben thuis in al die zaken. De zondag gingen we naar zee. Ze had daar een buitenverblijfje van haar ouders geërfd... We zaten daar... keken naar buiten als het regende... en dachten: andere mensen hebben dit niet. Als er zon was, in de zomer, trokken we diep de duinen in, met een picknick... ik trok mijn hemd uit, zij was in haar combinaison... schoon was ze niet, maar op een keer zag ik daar mijn tweede vrouw, die knappe cinemaouvreuze... ik kan u verzekeren... die zag eruit! Lelijk... vet, rimpels... direct onappetijtelijk... Ik was toen ook al niet meer zo schoon, zwaar was ik. Maar een man heeft dat niet nodig. Een man heeft nog altijd een zekere waardigheid. Ook zoals ik nu nog ben... In de straat waar ik woon, zitten er veel weduwen en ongetrouwde vrouwen... Zoals die mij bekijken: "Als ge eens naar mijn kleurentelevisie wilt komen kijken, mijnheer Karel..." TV, daar ben ik niet in geïnteresseerd.

Maar ook met die bediende heb ik het niet lang getrokken. Ze werd ziek... Ze moest naar 't hospitaal... Ik zei: "Ge moet begrijpen, nu moet ik weggaan". Ik bedoel, ik had al die tijd mijn stempelgeld gespaard. Ze vroeg: "Bezoekt ge mij eens in het hospitaal?" Ik zei: "Ik weet het niet". En ik was weg.

Nu, van dan af is het weer verbeterd... ik had als het ware mijn levensvreugde teruggevonden... Ik had goede jobs... slechte... gewerkt heb ik niet veel... niet omdat ik niet kon... Maar ge wordt en jaartje ouder, dan geniet ge al eens liever van het leven. Ge wordt verstandiger... Ge herinnert u hoe ge gezwoged hebt... voor de gemeenschap... voor de echtgenotes... voor de welvaart... De welvaart na de oorlog, daar heb ik toch aan meegewerkt. Maar wat blijft er van al die inspanning over? Ervaring... levenswijsheid... dat in ieder geval. Maar daarnaast? Te veel gevoel... te veel werk... te veel activiteit. Natuurlijk... er waren ook schone momenten. En op die heb ik mij altijd geconcentreerd, op momenten waar ge voelt dat een mens toch een groot wezen is, een verstandelijk wezen, zoals de dag dat de mens de ruimte veroverde. De eerste menselijke voetstap op de maan. De Amerikanen. Goed, goed, de Russen lagen eerst iets voor, ze hadden de eerste spoetnik omhoog gekregen. Maar de Amerikanen waren superieur, zij zetten voor het eerst een mens op de maan. Dat is altijd duidelijk voor mij geweest, het Westen is superieur. Rusland komt op de tweede plaats, en China, ja, ze zijn daar met veel, maar ze lopen achter. Dat komt, iedereen weet dat wel, door het vrij onderzoek in het Westen, de vrijheid. In Rusland is er geen vrijheid. Hier wel. Let op, ik ben niet blind voor de fouten van de politiciers... ik ben altijd kritisch geweest. Ik heb altijd alles doorzien... Zelfs een lid van de regering, als ik het zo bekijk... Hij is tenslotte ook maar een mens, zoals ik... en ik ken mezelf. Zo zijn ze allemaal. Kijk maar naar die omkoopschandalen de laatste tijd, de corruptie: Watergate, Nixon, te veel om op te noemen... Maar dat gaat mij niets aan. Ik doe mijn werk, ik bemoei mij niet met politiek, ik bekijk het zo eens en ik denk er het mijne van. Ik praat niet veel. Ik ben eerder gesloten... Kijk eens, dat ik zo met u zit te praten... dat heb ik eigenlijk niet nodig. Ik zou ook kunnen werken... Maar gij moet het toch ook een keer leren. Als ik nu het geluk heb, ervaring te bezitten, dan is het mijn plicht die door te geven. Wilt ge een stuk chocolade? Zwitserse. Nu ja, gij zijt een jong mens. Ge hebt een heel leven voor u. Maar op mijn ouderdom... dan hebt ge wel graag een zoetigheidje. Ge steekt het in uw mond, en de tijd passeert...

Ik heb een autobuschauffeur gekend, hij had zagezegd verplichtingen tegenover mij. Hij zegt mij: "Wel, Karel, ik maak nu ritten door Vlaanderen, met groepen toeristen. Wilt ge meerijden?" Ik zeg: "Ga weg, daar hang ik mijn geld niet aan." - "Nee, nee," zegt hij "ik ken u, ge gaat nooit eens op vakantie, ge kunt gratis mee, er is toch plaats vrij. Trakteer mij af en toe maar eens, dat is al." We zijn weggereden... Wat dat mij gekost heeft! Uitgezogen ben ik door hem. Ik had geen frank meer als ik weer thuis was. Al beviel zo 'n tocht mij wel. Zo 'n autobus, daar zit ik namelijk graag in, een gewone stadsbus, daar hou ik al van, er zijn altijd mensen met wie ge een klapke kunt doen, oudere vrouwen bijvoorbeeld. Ge verstaat mij wel. Ik ben nog niet veel veranderd bij vroeger. Maar die chauffeur, dat was een profiteur! Als ik hem, zoals hij mij vaag had doen beloven, eens trakteerde, dan dronk hij geen bier, of iets anders dat niet te duur is, nee, de duurste dranken zocht hij uit. Pale-Ale, Trappist. Zuipen, dat die deed. Ik zei: "Ge zijt toch chauffeur, ge moet toch op uw alcoholgehalte letten." Dan is hij ordinair geworden. Hij zei dat ik gierig was, niet wist wat vriendschap was. Ik zeg: "Goed, ik ben niet kwaad op u, omdat ge me dat zegt, maar ik voel me verplicht om u niet meer te trakteren." Ik heb de verdere reis geen woord meer met hem gesproken. Kon mij het wat schelen dat hij me kwaad zat te beloven, vanuit zijn achteruitkijkspiegel. Ik heb niemand nodig. Ik amuseerde me. Ik bedoel, het is me goed bevallen, die reis, voor de rest. Vlaanderen, ge woont er, maar ge kent het niet. Het is een schoon, een edel land. De kuststreek. De

Kempen. Heide. Velden. Weiden. Steden. De belforten. Een rijk verleden. Een schoon land. Ik was toch blij dat ik het allemaal eens kon zien.

Maar lastig, dat was het wel. Instappen, uitstappen, dingen en monumenten bezichtigen. Een ouder mens wordt daar moe van. Jonge mensen hebben daar geen begrip voor. Die lopen maar door, raakt ge achter, wat kan hen dat schelen. En als ge hen iets zegt, lachen ze u uit. Ik ben niet voor jonge mensen. Ik spreek nooit tegen jonge mensen. Tegen u, ja... dat is ook een uitzondering. Dat komt door het werk... Zoals laatst. Het scheelde geen haar, of ik was aan mijn einde gekomen. Ik steek de straat over en daar komt me zo een bende jonge wildebrassen per fiets aangereden, al roepend en al tierend, ik kon me juist op tijd wegtrekken. Een betoging per fiets was het. Een fietspadenactie, of iets tegen de luchtbezoedeling. Weet ik veel. Belachelijk! Luchtbezoedeling. Allemaal hebben ze een sigaret in de mond en vanals ze afgestudeerd zijn, hebben ze een auto, en dan doen ze zelf aan luchtbezoedeling. Allemaal modeverschijnselen. Ik kan het weten, wat hebben ze voordien allemaal niet uitgevonden, Vietnambetogingen, de nozem en de ... hippie uithangen. Ze zouden beter gaan werken, zoals ik. Maar wat doen ze: het is crisis, zeggen ze, we staan liever aan de dop. Dat vinden ze niet zo lastig. Maar dit zeg ik u, het is juist door zo 'n mentaliteit dat een land ten onder gaat. Reken dat maar eens uit, al die doppers, maal zoveel frank doggeld per maand, op miljoenen komt ge. Miljoenen. Wat een mens daar niet zou kunnen mee doen.

Kijk, hierboven, dat is weer hetzelfde. Al die winkeldiefstallen in die grootwarenhuizen, over het hele land verspreid, dat beloopt de miljoenen per jaar. Vijftien procent van de verkoopcijfers, of vijf procent? Het is gelijk. Dat komt er van: ze willen niet werken, ze doppen liever, ze hebben dus weinig geld, dus stelen ze dan maar. Voedingswaren, radio's... Opsluiten, dat zou men moeten doen, ze opsluiten, zouden ze wel weer gaan werken na een paar jaar bak. Kijk. Dit is altijd mijn devies geweest: wie wil werken, vindt werk. Zoals ik. Ik heb daar nooit problemen mee gehad. Och, misschien sta ik seffens ook weer aan de dop, misschien zijn ze hier niet content met mijn methode van werken. Wat kan het mij schelen, dit werk, pfff. Ik heb er betere gehad. Ik ga me hier niet doodwerken. Ik heb genoeg gewerkt in mijn leven. Ik wil nog wat van mijn pensioen genieten. Ik bedoel, op een bepaalde leeftijd ziet ge de relativiteit van de dingen in. Ge zijt niet meer zo geïnteresseerd in werken... en in wat er gebeurt rondom u. Ik heb geleefd. Heel mijn leven was ik omgeven door gevaren: de oorlog, honger, bombardementen, de gevangenis, de atoombom, de energiecrisis, terroristen, vliegtuigkapers. Wat kunnen mij de vliegtuigkapers schelen. Laat anderen daarover hun kop breken. Als ik wat verstrooiing wil, dan neem ik geen vliegtuig, dan ga ik wandelen in de duinen, zoals vroeger. Dat doe ik graag. 's Avonds, als de mensen wegtrekken naar hun auto's. Dan liggen ze daar in de duinen... de jonge mensen. Meisjes en jongens. Ge moogt me niet verkeerd verstaan, ik ben geen voyeur... Zoals er wel een paar rondlopen in de duinen. Maar met zo 'n jonge gasten valt er toch wat te beleven. Wij hebben in de tijd nog remmingen gehad... maar tegenwoordig... die storen zich aan niets meer... de snoepers! Ik zie het wel niet... ik ben niet zo een die toekijkt... maar wat ik zo hoor... Weet ge, dan voel ik me jong worden. En na zo 'n wandeling, dan ga ik soms eten bij de ouwe in friture Fifi... dat ken ik al van voor de oorlog, die friture... en de ouwe... ik bedoel, het is al de dochter van de ouwe van vroeger... die kent mij. Daar kan ik eten. Zeer goed. Zeer uitgebreid... Niet duur. Laatst heb ik twee brochetten gegeten met mayonaise - zo veel ge wilt, mayonaise - bij mijn frieten, en een pint bier. Het was zo warm, het weer bedoel ik, en er was zoveel volk, er misviel me gelijk iets...

Als ik naar de tram ging, werd ik onpasselijk. Ik viel in zwijm op mijn zitplaats. De conducteur kwam: "Scheelt er iets?" Ik moet eruit gezien hebben als een dooie. Ik heb alleen nog maar mijn adres kunnen zeggen... voor als er iets met mij zou gebeuren. Er was niets. Ik heb mij nog met mijn laatste krachten naar huis gesleept. Ge wilt toch niemand last bezorgen, hè. Ik was thuis, ik heb het venster open gedaan... dan werd ik misselijk... niet aan het

venster... dat zou niet betamen. Dan heb ik mij op bed gelegd en ben bewusteloos geworden... De volgende dag ben in naar het café geweest... een paar hotdogs, een slok bier... alles was weer in orde... Nu, zoals ik tegenwoordig leef... ik mag niet klagen. Ik stel het eigenlijk zeer goed. Ik heb een kamer... gemeubeld... alles proper... een radio... een ijskast... ik heb eigenlijk niets nodig. Er zit niets in die ijskast. Ik eet niet thuis... Naar de radio luister ik ook weinig. Vroeger, met mijn tweede vrouw... de ouvreuse... de radio stond altijd aan... Muziek, dat moest er voortdurend zijn, het was oorlog, en in- en uitgehoop van mensen. En nu, weet ge, de mensen waar ik nu woon, vind ik zo oninteressant. Ik ken ze al jaren... vrouwen... mijn leven lang hebben de vrouwen mij bitter ontgoocheld... dat zou ik niet meer willen... Ik heb ergens nog een paar familieleden. We kijken al jaren niet meer naar elkaar om. Uit het oog, uit het hart. En verder... wel... ik ben zeer tevreden. Als er iets met mij gebeurt, dan betaalt de ziekenkas alles terug. En thuis, thuis heb ik van alles: slaapmiddelen, pijnstillers, voor het geval dat er iets zou... dat ik niet onvoorbereid ben... Ik kan u wel zeggen, ik stel het voor de eerste keer in mijn leven werkelijk goed. Ik kan het mij tegenwoordig ook een keer permitteren ergens naartoe te gaan... Ik heb ook een schoon kostuum... een donker, het is nog zo goed als nieuw... nu ja, hoeveel ga ik weg? Eigenlijk zonde van dat kostuum... Met mijn geld kom ik altijd toe. Ik heb geen behoeften. Lezen doe ik niet. Daar moet ge vroeger mee beginnen... Of kunst en dergelijke dingen... ik heb van heel mijn leven geen tijd gehad voor zo 'n dingen. Ik had belangrijker dingen te doen... ik moest bepaalde opdrachten vervullen. Als ik iets wil zien, ga ik naar het café op de hoek. Daar hebben ze TV... Ge moet niet kijken, maar ge kunt. Dan zit ik daar een beetje te kijken... Mij is het gelijk wat er gespeeld wordt. Als ik het beu ben, betaal ik en ik ga weg. Soms, als het de zondag schoon weer is, dan ga ik naar de villawijken. Dan bekijk ik die mooie villa's, een hofje er rond, wat struiken, dennen, en dan peins ik: zoiets geeft binnen mijn bereik gelegen, had ik dat kunnen blijven, gemeentebeambte, bevorderd worden, u inzetten voor de gemeenschap, beloond worden. Maar ja, een oorlog, dat neemt soms onvoorziene wendingen.

Maar ik laat mijn kop niet hangen. Dan neem ik de tram, ik ga naar huis terug, ik ga slapen... Ik slaap goed. Niet altijd natuurlijk... Soms, als ik in mijn bed lig, hoor ik de ambulance voorbij rijden... Tuuttuut... dan zeg ik bij mijzelf: Karel, het is nog niet voor u... Weet ge, als ik de pensioensgerechtigde leeftijd zal bereikt hebben, dan zal ik wel rondkomen... ik heb ook nog een kleine bankrekening... als ik mijn huishouden niet meer wil doen, dan weet ik al een goed bejaardentehuis... Ik kan de toekomst met een gerust hart tegemoet zien... Wel, en zo wacht ge af wat er komt, hoe het wordt, hoe het verder gaat...

Ik ben vandaag de dag in ieder geval zo ver, dat ik kan zeggen, dat ik niet voor niets geleefd heb... en dat is het misschien waar het op aankomt...

Dat zult gij als jonge mens nog niet zo goed begrijpen... maar ge zult nog dikwijls aan mij terug denken...

(Er wordt gebeld) Ha! Twaalf uur! Schaften!

(Hij begint te eten. Doek.)
